

2. Matkad Lääne-Euroopa katusele, Mont Blanci tippu

Pilt 4. Järsk mäehari Mont Blanc'ile Itaalia poolt

Itaalia Courmayeur'i linnakesest Alpide peaahelikule

Sõidame 10. augustil 1999 a Aosta linna (Valle d'Aosta maakonnas) lähedasest kämpingust edasi umbes 40 km kaugusel asuvasse Courmayeuri linna. Otse kesklinna parkimisplatsile jäävadki meie Noorte Matkaklubi bussid järgmisteks matkapäevadeks. Imetleme remondis oleva Mont Blanc'i aluse eurotunneli suuet, mis ühendab Itaaliat Prantsusmaaga: see kulgeb siit, Mont Blanci massiivi alt läbi 11,6 kilomeetri pikkuselt otse Prantsusmaale, Chamonix´ lähedale. Tunnel rajati aastatel 1959-1965 ja oli tol ajal maailma pikim autotunnel.

Courmayeur'i linnake on väga maaliline: tihedalt ümbritsevad seda igast küljest võimsad mäeahelikud koos ripplustikega. Tore on siit Itaalia keskpäevasest palavast rohelusest vaadata tumedaid mäeahelikke ja kuulata nende vahelt ripplustikelt langevaid mürisevaid lumelaviine. Linnakeses võib suvel tihti näha kohalike mägilaste rahvariideid, isegi rongkäiku. Rahvariiete juurde kuulub ka alpi kirka – ikkagi mägede rahvas! Ja mitu kaljuronimisseina on otse linna keskväljakul.

Muidugi ei saa ära märkimata jätta itaallaste külalislahkust, mida me kogeme nii vajaliku kaardimaterjali ja alpinismivarustuse muretsemisel kui ka toiduainete hankimisel. Meie grupil on selja taga nädalane aklimatiseerumisperiood Monte Rosa mägedes (Penniini Alpides Shveitsi ja Itaalia piiril). Oleme juba harjunud kõrgmägede hõreda õhuga ja edukalt läbinud vajalikud õppused liustikurohkes mäemassiivis, mis on hädavajalikud Euroopa kõrgeimasse tippu tõusmiseks.

Ja juba kiirustamegi linnaliinibussile, mis viib meid paari peatuse võrra kõrgemale läbi järskude kurvide F. Dora di Veny jõe kaldal. Matka võib alustada nii viimasest kui eelviimasest bussipeatusest. Suund on Miage liustiku moreenvallidele. Siin, jõe kaldal tuleb ikka markeeritud radu otsida: nii on kergem võsast, kividest ja moreenvallidest üle saada.

Kell 12 võtame kotid selga. Kasutame numbritega 17, 42 ja 18 markeeritud radu. Teel liigub nii kohalikke piknikupidajaid kui ka tõsisemaid mägironijaid. Esimesed aga viimastest rohustest platsidest mudase järvekese juures palju edasi kõrgemale ei tõuse.

Mõistlik on edasi minnes otsida rada tõususuunas parempoolse moreenvalli teraval harjal. Rada viib umbes 2 km edasi ja keerab siis kaljunuki juures tõususuunas paremale. Veel saab liikuda sellel moreenvallil paar kilomeetrit, edasi tuleb aga turnida juba Miage liustiku keskmereeni suurtel kividel ning otsida kõige tasasemat, kergemat liikumisteed. Paljudes kohtades on moreenikivide all juba liustikujää.

Miage liustiku ülaosa on lumega kaetud. Varjatud pragudesse kukkumise ohu tõttu võib siin kõisseongus liikuda. Tuleb laveerida ka avatud jäälohede vahel. Peale teist (või kolmandat; esimene on kaljusaarega poolitatud) ägedat parempoolset (tõususuunas) rippliustikku otsime tõususuunas parempoolsetel, kollastel kaljudel markeeritud kaljuraja algust. See paljukäidav rada viib Gonella hütt-mägihotelli suunas.

Kaljurajale pääsemiseks tuleb natuke manööverdada liustikulõhede vahel ja natuke isegi tagasi pöörata. Raja otsa leidmisega ei peaks siiski suuri raskusi olema: küllaltki tihti on kividel näha kollaste ringidega märke. Muidugi võib siia, Miage liustikule jääda ka ööbima ning teha edasise raja luuret.

Kaljurada keerutab edasi tugevalt ja järsult üles. Peale vihmasadu tuleb siinsel kalju- ja rusunõlval ettevaatlikult astuda. Raskemates kohtades on statsionaarsed köied, ketid ja redelid. Ronime umbes tund aega. Jõudes tasasematele lumekeeltega kaljudele, teeme pikema peatuse. Kuna kopteriplatsile telkima ei lubata, võib siia lumekeelele ööbima jääda.

Kohta, kus juhuslike langevate kivide ohtu pole, tuleb aga hoolikalt otsida. Tasandame meiegi lumele kaks telgikohta. Kolm meest leiavad sobiva kivialuse, milles saab magamiskottidega ööbida. Ilm on ikka tavapärast pilves ja vahetevahel tuleb vihmagi. Õhtusöögi keedame priimustel. Õhtul näeme veel möödumas üht Poola gruppi. Tänapäevane liikumistee tuli 15 km.

Gonella hütist - mägihotellist teele

11. augusti hommikusest varajasest stardist ei saa uduvihma tõttu asja. Peale hommikusööki alustame kell 7.10 liikumist. Ületame jäise lumekeele (umbes 70 meetrit), et tõusta jällegi üles kaljudele. Raskete kottidega kulub kaljurajal, selle kettidel ja redelitel turnimiseks ligi 40 minutit. Siis olemegi Gonella mägihotellis. Kõrguseks on siin 3071 meetrit üle merepinna. Siin asub ka teenindus: soe söök, baar, ööbimisvõimalused.

Varustamine käib muidugi kopteriga. Järskude kaljude tõttu on maandumisväljakuks ehitatud sõrestikuline metallkarkass-alus. Kohtame siin ka sakslasi, kes tahavad Mont Blanc'ile tõusta. Siit tavaliselt alustavadki Euroopa riikide alpinistid tipu ründamist.

Mõned aastad hiljem oli siin kolmeliikmelisel Eesti matkagrupil tõsine probleem valearvestuse tõttu. Neil nimelt ei lubatud siit kõrgemale liikuda ja libedatel kaljudel ei julgenud üks poistest alla laskuda. Telliti päästekopter allasaamiseks ja pärast tulid kõigile kolmele 3400-eurosed arved Itaalia

päästeteenistusest. Gonella hotellist jätkame liikumist kell 9. Laskume natuke alla Dome liustikule. Edasi tõuseb rada tõususuunas liustiku vasakpoolisel osal.

Peagi tuleb kassid alla panna ja veel parem on jätkata liikumist kõisseongutes. Järsemad tõusud jäisel lumenõlval vahelduvad tasasemate osadega. Jätkub nii avatud kui lumega kaetud jäälöhesid! Tuleb turnida ka pehmetel lumesildadel. Tavalise külma ööga püütakse seda maad läbida kella 2-3 ajal öösel hotellist alustades. Täna on aga sula, vihmane, tatine. Seega on vaja erilist ettevaatust!

Peagi näeme ka päikest, mis teeb lume veelgi pehmemaks. Jätkame vapralt edasiliikumist. Kella 14 paiku peame suurte seerakite (jäähajajate) juures külma lõuna. Kell 14.45 jätkame. Sajused ilmad on raja kinni tuisanud. Otsime Dome liustiku keskelt ülaosa platoole tõusmise võimalust, kuid edutult. Pääsutee leiame peale pikemat luuret tõususuunas liustiku paremal äärel. Siin tuleb tugiköiel liikudes pehmeid lumesildu ettevaatlikult ja julgestuses ületada.

Dome liustiku ülemisele astangule jõuame kell 16.10. Raske on pärastlõunal liikuda sügavale sisse vajuvas sulalumes. Seda teavad kogenud mägironijad. Arvame ära tundvat tõusutee mäeharjale, aga seda võtame juba järgmisel varahommikul. Täna aga tasandame lumele telgiasevad ja paneme asjad päikesepaistele kuivama. Õhtul teeb grupijuht koos abiliseaga tõusutee luuret ning peagi laskub samast loogilisest kohast üks grupp: kõik on õige. Miks see peakski vale olema – meie grupijuht Toomas Holmberg on siin ju enne käinud. Koht on õige, aga liustike ja jää- ning lumenõlvade raskus erineb aastate lõikes väga palju.

Mööda "katuseharja" Mont Blanci tippu

12. augustil tõuseme üles veidi peale kella 3 öösel. Külma kraadide ja pimedada tõttu võtab söök ja asjade pakkimine arvatust enam aega. Paneme kassid alla ja võtame kõiskondadesse. Juba tõusemegi hanereas Dome'i liustiku laiade lõhede vahele. Lumi ja jää ainult krõbiseb meie mägisaaabaste all, otsmikulambid valgustavad piisavalt ja peagi lisanduvad ka esimesed koidukiired. Alt tulevad teisedki grupid, põhiliselt muidugi Gonella mägihotellist. Liigume taskulampide valgusel nagu jaaniusside rivi.

Tõusu kaljusele mäeharjale on umbes 200 meetrit. Kassidega külmunud lumel liikudes kulub selleks ainult paarkümmend minutit. Päikesetõusu tervitame juba kitsal kaljusel mäeharjal. Vaevumärgatav rada on kohati ainult saapalaiune, mõlemal pool haigutab mõnesaja meetri sügavune kuristik. Liigume seal üheaegse julgestusega. Põhiliselt lumine rada keerleb kaljunukkide vahel, millest saab kohati ka kinni hoida. Mõlemal pool teravat harja aga on aga endiselt mõned sajad meetrid sügavikku.

Kõnnime nagu katuseharjal. Nii et eksida ei või ja seongukaaslasi tuleb usaldada. Järsemad tõusud on põhiliselt lumised, sügavas lumes. Mäeharjal kõndimiseks kulub paar tundi (koos puhkepausidega), unustamatud vaated harjalt aga väärivad seda vaeva. Laiale lumisele sadulale Vallot´ hüti ehk avariimajakese lähedal (4200 meetri kõrgusel) jõuame kell 9. Siia tuleb Prantsusmaalt Chamonix´ linna poolt üsna lihtne rada. Ka täna tuleb sealt Alpide suurimast turismipiirkonnast palju mägironijaid. Palju on kogemusteta üksiküritajaid.

Laiale lumisele sadulale püstitame telgid ja jätame neisse oma seljakotid. Võtame kaasa paar tipukotikest toidu ja soojade riietega. Samuti fotoaparaadid ja videokaamera. Kohe jätkame tõusu, nüüd

juba tihedas rivis. Paarisaja meetri kaugusel möödume Vallot' hütist ehk avariimajast (4362 m). Tõus on lumisel harjal sügavas lumes. Järsemad astangud, kuplid vahelduvad tasasemate aladega. Rahvast on siin palju liikumas, põhiliselt muidugi lihtsal marsruudil Prantsusmaa poolt tulijad.

Eesti Entsüklopeedia 6. köitest loeme: Mont Blanc, prantsuse keeles "valge mägi", Euroopa kõrgeim mäemassiiv, asub Lääne-Alpides, Prantsusmaa ja Itaalia piiril, tipu kõrgus 4807 meetrit. Esimesena tõusid Mont Blanci tippu prantslased M. Paccard ja J. Balmat 8. augustil 1786.

Soodsa ilmaga käib tipus ühe päevaga paarsada inimest. Kell 10.45 jõuab meie esimene seong tippu, ikka sügavas lumes sumbates.

Pilt 5. Autor Mont Blanci tipus Eesti Politsei vimpliga.

25 minutit hiljem ka viimane, kolmas kõiskond. Päril tipus on lumme torgatud väike valge puurist. Ilmselt hukkunute mälestuseks. Euroopa katusele, Mont Blanc'i tippu jõudmist tähistame traditsioonilise šokolaadiga. Laseme fotoaparatuuridel ja videokaameral suriseda... kuni mäevaim hoiatab paari minuti jooksul tugevneva tuule ja lumesajuga. Meie grupp otsustab kiirelt laskuda. Nii arvavad paljud tänased tipuvallutajad, kuid mitte kõik ei oska ohtu hinnata. Liigutakse veel ülespoolegi, kuni ... mõne meetri kaugusele enam midagi ei näe.

Alla kurule, oma telkide juurde laskumiseks kuluks tavaliselt pool tundi, kuid täna? Kas ikka leiame üha tugevnevas lumetormis tagasitee? Teame, kui kerge on tormis jäljed kaotada ja niimoodi ohtlikule jäisele nõlvale sattuda. Siiski, juba paistab Vallot' avariimajake. Praegu on siin veel suhteliselt vaikne, aga palju inimesi on veel tipu lähistel. Majake on alumiiniumist karkassiga, alt trepiga sissepääsuga, akendega. On paar koikut ja mahutab ligi poolsada inimest. See avariimajake on teeninduseta, aga päästekopterit saab siit nupule vajutades välja kutsuda. Mis siin toimub eeloleval ööl?

Peale lõunat, kui lumetorm veidi vaibub, siis laskume veel paarsada meetrit oma telkideni. Ja hästi teeme: meie grupi telkides palub varsti tormivarju paar "valget inimest" Austriast ja Prantsus-maalt. Neilt kuuleme, et avariimajake on juba täiesti ülerahvastunud. Meie telgis on ikkagi parem kui avariimajas püsti seistes hommikuni tormi vaibumist oodata. Teame, et ootamatute tormide ja laviinide

tõttu hukub Mont Blanc'i piirkonnas keskmiselt 200 inimest aastas. Nagu hiljem selgub, on ka täna ohvreid. Meie aga sulatame lumest vett ja joome peagi kuuma teed. Pakume seda oma külalistelegi.

Lääne-Euroopa katuselt tagasi

13. augustil on äratus hommikul kell 6. Lumetorm sai läbi. Söök ja külmunud saabaste jalgasaamine koidu eel võtab jälle aega. Taas kõisseongusse, kassid alla ja kell 7.30 võtame kotid selga. Esimesed tõusjad-laskujad on peale tormi raja juba sisse trampinud. Mitu gruppi tuleb meile vastu. Nende hulgas ka vanameister Edgar Haaviku grupp. Neil on tippuõus veel ees. Küll nad jõuavad oma ühtlaselt sujuva ühtlaselt aeglase tempoga.

Liigume tagasi meile juba tuntud mäeharja mööda, laskume üheaegse julgustusega liikudes Dome'i liustikule. Sealt laskumiseks kuni Gonella mägihotellini kulub meil 2 tundi. Kopteriplatsile hotelli kõrval koguneb peagi põhiosa eile üleval avariimajas olnud seltskonnast. Keedame süüa, kuivatame asju, puhkame.

Kell 14 jätkame juba laskumist mööda meile tuttavat kaljurada Miage liustikule. Võtame kaasa ka ühe noormehe, kes halva enesetunde pärast ei läinud grupiga koos Mont Blanc'ile. Kaljurajal koperdavad mitu kohalikku itaallast, kes püüavad siinsete statsionaarsete kõite peal alpinisti karabiiniga liikuda. Vajalikku alpinismitehnikat ja varustust tuleb ikka eelnevalt tundma õppida.

Kaljuraja keskel unustab üks neiu oma seljakoti julgestamata ja juba see alla veerebki. Osaleme "päästeoperatsioonis" ja saame seljakoti ühisel jõul kätte. Polnudki päris alla veerenud, vaid kaljude peal poolel teel rippuma jäänud.

Kell 18 jõuavad viimased alla meile juba tuttava mudase järve telkimisplatsideni. Siin on mäenõlva ja rohuse moreenvalli taskus esimeste nulgude juures päris soe ja vaikne. Vasakpoolsete kaljude kohal avaneb üleval kõrgel vaade ühele mägiõnnele. Ka puhta veega ojake vuliseb siin.

Meie aga teeme õhtusöögi eel pisikese krokiringi. Grupijuht Toomas Holmberg õnnitleb eduka tipuvallutamise puhul. Kõik grupiliikmed käisid Mont Blanc'il ära. Kuigi enamusele oli see esimene matk kõrgmägedesse ja mõni pole kunagi sportigi teinud, aga tahe, vajalikud õppused ja püsivus viisid sihile. Mulle oli seongukaaslaste vedamine- julgestamine üsna raske. Aga ega nõrgad kaaslased sellest eriti aru saa! Sageli olid ka teiste grupiliikmete jäljed kadunud. Pikkade vahedega liikumine olevat nn alpinistlik stiil. Matkajad liiguvad reeglina kogu grupp koos.

Meie grupi marsruut oli järgmine: Ciaval - Giordani tipp - Gnifeti mägihotell - Margerita mägihotell - Ciaval (Monte Rosa massiivis); Courmayeur- Gonella mägihotell - Mont Blanc'i tipp - Courmayeur. Gruppi kuulusid: Toomas Holmberg (grupijuht), Olga Belousova, Aigar Mäesepp, Mihkel Soe, Mihkel Kosk, Ingrid Haataja, Raivo Veesalu, Kuldar Jürma, Aivo Nadel ja Ülo Kangur.

Meie lähedale kogunevad ka teised Noorte Matkaklubi 1999. aasta mägituriaadi grupid. Turiaadil osales kaheksa matkarühma kokku 77 matkajaga, enamik neist tõusis Mont Blanc'i tippu Itaalia poolt. Üritus oli teatud jätkuks kunagistele väga populaarsetele mägituriaadidele. Osa gruppidest jäi Miage liustiku kivide vahele varjulisse kohta ööbima, aga siin, esimese rohu peal on muidugi parem ja

varjulisem. Kui ikka jõudu jätkub, siis tasub siia tulla. Siin liiguvad juba ka kohalikud suvitajad, lastega ja ilma. Tänapäevane liikumistee oli 14 km.

Alpinismi sünnimaalt Prantsusmaalt Mont Blanci tippu

Hea lugeja, nüüd vaatame, mis toimub Euroopa katuse - Mont Blanci teisel poolel, Prantsusmaal. Lõpetasime Harju Matkaklubi 2008. aasta matkad Prantsusmaal Les Cimes' kämpingus Les Bossons'is, kahe Mont Blanci massiivilt langeva liustiku keele lähedal. Siin, Chamonix' linna ja Les Houches' asula vahel on kokku neli kämpingut. Rohelusest telkide vahelt on hea imetleda käidud teed üle tumeda kolmnurkse kaljumassiivi Mont Blanci lumisesse tippu Prantsusmaa ja Itaalia piiril. Ja rahvast on siin palju, samuti mägironijaid, alpiniste. Pole ime, et just sellise lummava vaate mõjul ja siinses orus tekkiski alpinism.

Esimesena tõusid Mont Blanci 4810 meetri kõrgusesse tippu prantslased doktor Michel Paccard ja Jacques Balmat 8. augustil 1786. Sellest jutustavad üksikasjaliselt alpinismimuseumid Chamonix' linnas ja Les Houches.

Pilt 6. Valdur Kolla ja Märt Pakats Tete Rousse hütt- mägihotelli (3167 m) ees enne tiputõusu

Kuidas kergemat teed pidi Mont Blanc'i tippu jõuda?

Harju Matkaklubi matkareisil 18. juulist 3. augustini jõudsid Mont Blanci tippu 6 inimest ja 40 tegid mäe ümbruses jalgrattamatka. Lisan siia ka mõned soovitusel mägimatkaajale, kes tahab tippu jõuda kergemat teed pidi.

Prantsuse Gouter'i rada Chamonix' oru poolt on tehniliselt lihtsaim tee Mont Blanc'i tippu. Muidugi on siin väga tihe liikumine ja kivide veeremise oht. Tipp ja ülemine Couter'i hütt-hotell kolmnurkse kalju peal on nähtavad juba alt Chamonix' linnast ja Les Houches' asulast samas orus. Tipus võib ära käia 2-4 päevaga, see aeg laseb ka normaalselt aklimatiseeruda. Näiteks Les Houches' asulast (1010 m) viib kõistee alumise jaama juurest kämpingust.

Siis näeb tipuvallutus välja järgmine:

1. päev: sõit Bellevue kõisteel samanimelise hotellini (1794 m), sealt mägitrammiga Nid d'Aigle, trammi ülemisse jaama (2372 m) ja tõus rajal Tete Rousse hütini (3167 m);
2. päev: tõus põhiliselt kaljurajal Gouter'i hütini (3817 m). Siin on vaja olla väga ettevaatlik, sest suurest kaljukuluaarist langevad sageli kivid;
3. päev: tõus lumisel rajal teenindusteta Vallot' (4362 m) hüti kaudu Mont Blanci tippu (4810 m), laskumine tagasi Gouter'i hütini;
4. päev: Laskumine Nid d'Aigle, trammi ülemisse jaama (2372 m) ja alla Les Houches'.

Pilt 7. Mont Blanc Chamonix (Prantsuse) poolt.

Teekonna raskus kasvab kõrguse kasvades. Tipupäev algusega Gouter'i hüti juurest kujutab endast 990 meetrit tõusu. Sõltuvalt tingimustest võib liustikel liikumine Gouteri hüti ja tipu vahel olla suhteliselt sirgejooneline. Mägi võib olla väga külm ja tuuline. Olge valvel kohaliku tuntud nn "eesli pilve" suhtes, mis moodustub tipul. Kui tuule kiirus ületab 55 km/h, tuleks tippu tõusmine edasi lükata. Sellest teavitatakse ülemisi hütte.

Nid d'Aigle'st, mägitrammi ülemisest jaamast Tete Rousse liustiku ja hütini viib lõunasse lai rada. 50 meetri pärast pöörduge vasakule rajale, järgige punaseid märke, ignoreerides paremale suunduvat rada, mis viib Bionnassay liustikule. Minge üles seljakujooneni ja Baraque des Rognesi teenindusteta hütini (2768 m). Kord juba seljakul, järgige rada, punaseid märgistusi ja aeg-ajalt olevaid trossidega löike Tete Rousse liustiku ja hüti suunas. Tete Rousse' hütt-hotellis (3167 m) on voodikohad koos söökidega tavaliselt broneeritud. Telkida saab hüti juures rusul või lumel.

Peale Tete Rousse hütini minge kohe üle Tete Rousse liustikukeele vasakule küljele. Ohtlik kaljukuluaar on 3300 m kõrgusel, 20 meetrit laiuselt, lumine ja vesine, päikesega hakkab ülalt kive kukkuma. Alates sellest punktist kandke kiivrit! Kaljukuluaar tuleb ületada väga ettevaatlikult nii laskumisel kui tõusmisel. Kaljukuluaarist vasakul pool saate turvaliselt varjuda ja jälgida teisi inimesi seda ületamas. Parim oleks, kui ületate selle varahommikul enne päikese tõusu. Ärge olge kaljukuluaari ületades seongus. Punane päästekopter toob sageli just siit kaljukuluaari alt kannatanuid alla liustikule.

Nüüd järgige ülesseatud trosse ja punaseid markeeringuid. See osa teekonnast on mõnes kohas väga järsk, peaksite kaaluma rinnasideme kandmist ja kinnitama end trossi külge repsu ja karabiiniga. Teekond lookleb järsult üles Gouter'i hüti suunas. Sellele osale on antud II raskusaste mägedes. Couter' hütis (hotellis) on ööbimiskohad tavaliselt broneeritud. Telkida saab hüti lähedal lumel.

Alpide ja eriti kõrgeima tipu Mont Blanci lume- ja jäänõlvad on küllalt järsud ja eeldavad korralikku alpinismivarustust ning mägiatkaaja õpet. Sobivaim aeg matkamiseks on juunis, juulis ja augustis.

Ülo Kangur, raamatust 'Eestist maailma matkaradadele'